

PROF. W.A. HEISKANEN

1895 – 1971.

A Föld alakjának, szerkezetének, a kéreg- és a felsőköpeny-kutatásnak korunkbeli egyik legkiválóbb tudósa távozott az élők sorából. 1971. október 23-án Helsinkiben meghalt *dr. Weikko Aleksanteri Heiskanen* egyetemi tanár, a Nemzetközi Izosztatikus Intézet alapító igazgatója, (többek közt) a Magyar Geofizikusok Egyesületének tiszteletbeli tagja.

Életműve olyan sokrétű és eredményekben oly gazdag, hogy e rövid megemlékezésben teljességben nem is tekinthető át.

1895. július 23-án született a finnországi Kangaslampiban. Kis falu ez Helsinkitől É-ra, a Puulvesinek elszórt nyír- és fenyőcsoportokkal telehintett, bájos tövidéken. Tíz éves korában innen került Helsinkibe gimnáziumba, majd ugyanott az állami egyetemre. 1917-ben bölcsészettudori, 1919-ben mérnöki, matematikusi és fizikusi oklevelét megszerezve, 1921-ben geodétaként került be a finn állami Geodéziai Intézetbe (Geodettinen Laitos).

Kimagasló tehetségével tüneményes gyorsasággal haladt előre. 1928–1949-ig a Finn Műszaki Egyetemen a geodézia professzora. Ebben az időben tett előterjesztést a Nemzetközi Izosztatikus Intézet alapítására. Az intézet 1936-ban létre is jött (Helsinkiben) és *Heiskanen* lett annak első, alapító igazgatója. 1949-ben *Bonsdorff* utódjaként átvette a Finn Geodéziai Intézet igazgatását. Két évvel később, 1951-ben azonban meghívták az Ohio Egyetem geodéziai tanszéke professzorának, és ekkor – szabadságoltatva magát – Amerikába távozott.

Az Ohióban töltött 14 év alatt megszervezte az egyetem geodéziai, fotogrammetriai és kartográfiai intézetét, majd 1950 és 1965 között ugyanezen egyetem gravitációs és felsőköpeny-kutató szolgálatát. A mesterséges holdak adatai alapján megszerkesztette Európa gravitációs és geoid térképét. 1965 végén nyugalomba vonult és utolsó éveit a Geodéziai és az Izosztatikus Intézet tanácsadójaként Helsinkiben töltötte. Halála teljesen váratlanul következett be.

Heiskanen a tudományos életben egészen különleges helyet töltött be. 1957–1963-ig elnöke volt az IAG „Fizikai Geodézia” című 5. osztályának; 1957–1960-ig alelnöke a Nemzetközi Geodéziai és Geofizikai Uniónak. 1928-tól tagja a Finn-, 1947-től tiszteletbeli tagja a Norvég, 1950-től a berlini és olasz tudományos akadémiának; 1958-tól az Angol Földtani Társulatnak; 1959-től az amerikai tud. akadémiának, 1962-től tagja az Amerikai Geofizikusok Szövetségének, s 1964-től a vatikáni Pápai Tud. Akadémiának.

Tiszteletbeli tagja volt 12 külföldi tudományos társulatnak, köztük a Magyar Geofizikusok egyesületének is. Számos magas kitüntetésben részesült.

Heiskanen professzor tudományos munkássága a Föld alakjának és méreteinek meghatározása, az asztronómia, izosztázia, a Föld belső szerkezete, a háromszögelés és a városmérés tárgykörét ölelte fel. Foglalkozott a Föld jelenlegi és földtörténeti fizikai geodéziai tulajdonságainak, a Föld méreteinek, lapultságának tanulmányozásával, a Föld öves felépítésének és geopotenciális viszonyainak vizsgálatával, a földi gravitáció rendellenességeinek, az ebből következő szintváltozásoknak elemzésével, valamint a tengerek s óceánok felmérésének geodéziai problémáival.

Több mint 150 nagy tudományos értékű publikációja maradt reánk. Ezekben főként a Föld méreteivel, az izosztázia jelentőségével és szerepével, fizikai geodéziai és asztronómiai kérdésekkel kapcsolatos problémákat tárgyal. Több asztronómiai és geodéziai tan- és kézikönyve valamint a különböző enciklopédiákban megjelent geodéziai tárgyú cikkei jelentős értékek számunkra. Hogy csak néhányat említsünk ezek közül, ő fogalmazta meg az izosztáziával kapcsolatos rotációs elméletet (magyarul is megjelent); az Airy-Heiskanen-féle Föld-modellt, geodéziai és geofizikai gravitációs tanulmányai alapján; ő állította fel az 1930-ban elfogadott Nemzetközi Gravitációs Formulát.

Heiskanen professzor több ízben is megtisztelte hazánkat látogatásával. Első ízben 1936-ban, amikor az izosztázia és a hegységképződések kapcsolatáról tartott előadást a Földtani Intézetben; utoljára pedig a Geofizikai Egyesület V. Nemzetközi Szimpóziumán 1959-ben. Ezek az alkalmak segítették közelebbről megismerni kedves, közvetlen egyéniségét, melyet a nagy tudósok egyszerűsége és szerénysége jellemezett.

Emléke alkotásaiban örökké él!

W. A. Heiskanen legnagyobb jelentőségű tudományos munkái:

Über den Einfluss der Gezeiten auf die säkuläre Acceleration des Mondes, Ann. Acad. Sci., Fennicae, Ser. A. XVIII (2), 84 pp and 2 maps, Helsinki, 1921.

Untersuchungen über die Schwerkraft und Isostasie (Dissertation), Veröff. d. Finn. Geod. Inst. 4, 93 pp, 1 map, Helsinki 1924. (Translated into English by V. Pelts, Survey of India, 1928).

On the world geodetic system, Veröff. d. Finn. Geod. Inst., 39, 25 pp. Helsinki, 1951; Publ. 25 Isostatic Inst., IAG Helsinki 1951; Publ. 1, Inst. Geodesy, Photogrammetry, Cartography, Columbus, Ohio; Intern. Hydrographic, Rec., 25 pp, 1953.

The Columbus geoid, Trans. Am. Geophys. Union, 38 (6), 824–848, 1957.

The Earth and its gravity field, McGraw-Hill, New York, 1958 (with Prof. F. A. Vening Meinesz). Physical Geodesy (with Prof. Helmut Moritz), W. H. Freeman and Co, 361 pp., San Francisco, 1967.

Bendeffy László